

ANNALES ZBORNÍK
MUSEI SLOVENSKEHO
NATIONALIS NÁRODNÉHO
SLOVACI MÚZEA

GEDENKSCHRIFT ZBORNÍK NA PAMIATKU
FÜR MAGDA PICHLEROVÁ MAGDY PICHLEROVEJ
STUDIEN ŠTÚDIE

ANNALES ZBORNÍK
MUSEI SLOVENSKEHO
NATIONALIS NÁRODNÉHO
SLOVACI MÚZEA

ARCHEOLÓGIA SUPPLEMENTUM 11

GEDENKSCHRIFT ZBORNÍK NA PAMIATKU
FÜR MAGDA PICHLEROVÁ MAGDY PICHLEROVEJ
STUDIEN ŠTÚDIE

Bratislava 2016

ANNALES MUSEI NATIONALIS SLOVACI
ZBORNÍK SLOVENSKÉHO NÁRODNÉHO MÚZEA

ARCHEOLÓGIA SUPPLEMENTUM 11 ŠTÚDIE

Redakčná rada/Editorial Board

PhDr. Juraj Bartík, PhD. (predseda/Chairman), Doc. PhDr. Gertrúda Březinová, CSc., Mgr. Radoslav Čambal,
PhDr. Beata Egyházy-Jurovská, PhDr. Zdeněk Farkaš, PhD., Doc. PhDr. Matej Ruttkay, CSc., PhDr. Vladimír Turčan

Zostavovateľ/Edited by

Mgr. Igor Bazovský, PhD.

Preklad do nemeckého, anglického a slovenského jazyka/translation into English, German and Slovak languages:
REELS, s. r. o., Stephanie Staffen

Publikácia je recenzovaná/publication is reviewed

Za jazykovú úpravu príspevkov zodpovedajú autori/the Authors are responsible for their contributions

Tlač/Print: Varínska tlačiareň, Varín

Grafická úprava: Matúš Lányi, návrh obálky Mgr. Radoslav Čambal

Vydalo/Published by: Slovenské národné múzeum-Archeologické múzeum, Bratislava 2016

Náklad/Numbers of the copies: 350 kusov

© Slovenské národné múzeum-Archeologické múzeum/Slovak National Museum-Archaeological Museum 2016

ISBN 978-80-8060-383-0

PhDr. MAGDA PICHLEROVÁ, CSc.
16. 9. 1931 – 28. 10. 2014

OBSAH / INHALT

- 7 **Igor Bazovský/Beáta Egyházy-Jurovská**
Bibliografia prác Magdy Pichlerovej
Bibliographie von Magda Pichlerová
- 15 **Beáta Egyházy-Jurovská**
Spomienka na PhDr. Magdu Pichlerovú
Erinnerung an PhDr. Magda Pichlerová
- 17 **Susanne Stegmann-Rajtár**
Polstoročie od objavenia mohylníka v Dunajskej Lužnej-Nových Košariskách
Ein halbes Jahrhundert seit der Entdeckung der Grabhügel
in Dunajská Lužná-Nové Košariská
- 27 **Radoslav Čambal – Peter Milo – Igor Murín**
Geofyzikálny prieskum mohýl v Dunajskej Lužnej-Nových Košariskách
Geophysikalische Prospektion der Hügelgräber in Dunajská Lužná-Nové Košariská
- 35 **Zdeněk Farkaš – Miloš Gregor**
K otázke niektorých kamenných brúsených nástrojov z Bratislavy-Devína
Zur Frage einiger steinernen geschliffenen Werkzeuge aus Bratislava-Devín
- 45 **Juraj Bartík – Igor Bazovský – Pavol Jelínek – Alena Šefčáková**
Osídlenie Bratislavy-Rusoviec v staršej dobe bronzovej
Besiedlung von Bratislava-Rusovce während der älteren Bronzezeit
- 75 **Anita Kozubová**
Armringe aus Gräberfeldern der Vekerzug-Kultur in Chotín
Náramky z pohrebísk vekerzúgskej kultúry v Chotíne
- 103 **Miroslava Daňová**
Rímske prstene z Gerulaty (Nálezy z výskumov
L. Kraskovskej a M. Pichlerovej v novom svetle)
Römische Fingerringe aus Gerulata (Funde von den Grabungen
von L. Kraskovská und M. Pichlerová im neuen Licht)
- 119 **Tomáš Janek**
A New Insight into Problematic of Roman Building Terracota
von Bratislava-Rusovce
Nový pohľad na problematiku rímskej stavebnej keramiky
z Bratislavy-Rusoviec
- 125 **Jaroslava Schmidtová – Ludovít Mathédesz:** Nové nálezy jednotky piatej kohorty Lucensium
Neue Funde der Einheit der fünften Kohorte Lucensium
- 131 **Denes Gabler**
Terra sigillata in der römischen Siedlung Visegrád-Lepence
Terra sigillata z rímskeho sídliska Visegrád-Lepence

- 147 **Klára Kuzmová – Margaréta Musilová**
Terra sigillata v nálezových kontextoch z historického jadra Bratislavy (výskumy v rokoch 1986-1996)
Terra sigillata im Fundkontexten aus dem historischen Kern von Bratislava (Grabungen in den Jahren 1986-1996)
- 159 **Kristián Elschek**
Faléra Jupitera Ammona, plastika Sarapisa a ataša Siléna zo Slovenského Pomoravia
Jupiter Ammon Phalera, Sarapis Plastik und Silenos Attasche vom slowakischen Marchgebiet
- 167 **Ján Rajtár**
Olovená votívna plastika Merkúra z Hurbanova
Eine votive Bleistatueette des Merkur aus Hurbanovo
- 175 **Vladimír Turčan**
Poznámky k severnému predpoliu Gerulaty
Bemerkungen zum nördlichen Vorfeld von Gerulata
- 181 **Vladimír Varsik – Titus Kolník**
Prstene a náramky z Cíferu-Pácu
Fingerringe und Armringe aus Cífer-Pác

RÍMSKE PRSTENE Z GERULATY¹

(Nález z výskumov Ľ. Kraskovskej a M. Pichlerovej v novom svetle)

MIROSLAVA DAŇOVÁ

Keywords: Roman period, rings, jewelry, Gerulata

Abstract: Roman rings from Gerulata (*Finds from the excavations by Ľ. Kraskovská and M. Pichlerová in a new light*). The paper presents the finds of Roman rings from the excavations of Ľ. Kraskovská and M. Pichlerová in the light of new information. The discovered rings were also evaluated in a chronological context and taking into consideration the way they were worn and the gender of their wearer. In both reports, a total of 18 items were published, 15 of which were available during the research and preparation of this paper. We were able to identify the characteristic decoration of engraved lines on the shoulders of the rings at the end of the 3rd century and during the 4th century A.D., which appears on several items. The question of the significance of the square plaque with the letter/number X was also addressed. According to the author, this ring might be related to a retired Roman veteran from Vindobona (LEG X GEMINA).

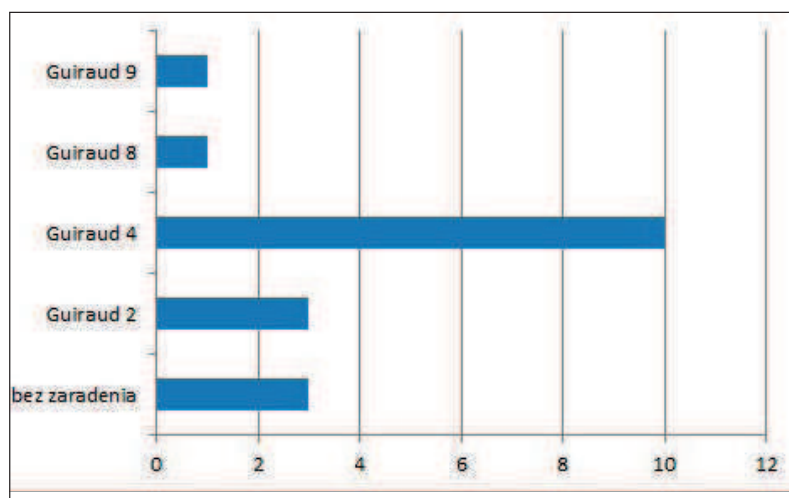
Výskumy pohrebísk z územia Bratislavy-Rusoviec publikované Ľudmilou Kraskovskou v roku 1974 a Magdou Pichlerovou v roku 1981 patria ku kľúčovým správam o archeologických nálezoch z antickej Gerulaty. Obe autorky systematicky spracovali materiál z pohrebísk, ktorý možno označiť za významný prameň informácií k dejinám Gerulaty i archeologických artefaktov rímskej provincie *Pannonia Superior*.

Autorka tejto štúdie predkladá prehľad rímskych prsteňov z Gerulaty z výskumov spomínaných významných archeologičiek, doplnený o novšie interpretácie materiálu podľa aktuálneho stavu bádania. V oboch publikáciách bolo celkovo prezentovaných 18 prsteňov alebo ich fragmentov. Počas bádania bolo k dispozícii 15 z nich, stav 3 exemplárov zostáva aktuálne nezistený (Kraskovská 1974, 21 KH 41 (8) – AP 12 377; Pichlerová 1981, 88 ŽH 5 (5) – AP nezistené; Pichlerová 1981, 148 ŽH 97 (8) – AP 21 246).

Všetky prstene zoradila autorka štúdie podľa typológie H. Guiraud (Guiraud 1989). V skúmanom súbore je možné rozlíšiť tri prstene typu Guiraud 2, desať typu Guiraud 4 (rôzne varianty), jeden typu Guiraud 8 a Guiraud 9 a tri prsteň bez bližšieho určenia podľa vybranej typológie.

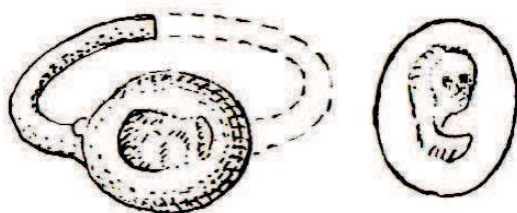
Počet prsteňov podľa typologického zaradenia H. Guiraud (graf 1)

Prvé dva prstene v skúmanom súbore (kat. č. 1 a 2) je možné priradiť k typu Guiraud 2 variant a. Nálezové okolnosti oboch umožňujú ich bližšie datovanie do druhej polovice 1. stor. po Kr., čo je v súlade s publikovaným názorom H. Guiraud, podľa ktorej tento typ existoval od dób G. J. Caesara približne do 1. polovice 3. stor. po Kr., pričom niektoré varianty mohli byť používané paralelne. Ide o exempláre vyrobené vcelku, ktorých obrúčka sa smerom k hornej časti postupne rozširuje. Analýza prsteňa Kat. č. 1 priniesla bližšie informácie o očku prsteňa. Na dochovanej gеме bielej

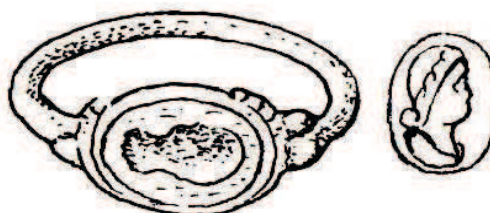

Graf 1. Počet prsteňov podľa typologického zaradenia H. Guiraud
 Graf 1. Anzahl der Fingerringe nach typologischer Einordnung von H. Guiraud

¹ Príspevok vznikol vďaka príspevku z grantu VEGA č. 1/0045/14

Obr. 1. Kresba prsteňa (kat. č. 4.) s dnes už nedochovaným vyobrazením. Podľa L. Kraskovskej (Kraskovská 1974, 97 obr. 74.6).
Abb. 1. Zeichnung des Fingerringes (Kat. Nr. 4.) mit heute schon nicht erhaltener Darstellung. Nach L. Kraskovská (Kraskovská 1974, 97, obr. 74.6).

Obr. 2. Kresba prsteňa (kat. č. 7.) s dnes už nedochovaným vyobrazením. Podľa L. Kraskovskej (Kraskovská 1974, 97 obr. 74.7).
Abb. 2. Zeichnung des Fingerringes (Kat. Nr. 7.) mit heute schon nicht erhaltener Darstellung. Nach L. Kraskovská (Kraskovská 1974, 97, obr. 74.7).

farby autorka identifikovala podkladovú líniu výjavu a krídla na oboch stranách výjavu. Podľa známych analógií je možné navrhnúť analógiu dvoch antiteticky stojacich Erótov, medzi ktorými mohol byť centrálny motív, ktorý žiaľ nie je možné rekonštruovať. Gemy má popraskaný povrch, centrálna časť výjavu chýba. Pravdepodobne ide o polodrahokam, ktorý počas kremácie zmenil zafarbenie a jeho štruktúra sa narušila, čo umožnilo rýchlejšie poškodenie výjavu. Analýza ďalšieho, zrejme podobného prsteňa (kat. č. 2), nebola v čase bádania možná.

K typu Guiraud 2 patrí ešte pravdepodobne prsteň bez očka s vodorovným štítkom/plôškou (kat. č. 3), ktorý nebola v čase bádania k dispozícii a preto nie je možné bližšie určiť jeho variant ani získať ďalšie informácie. Všetky tri prstene tohto typu (Guiraud 2) boli nájdené na staršom pohrebisku II, ktoré publikovala Magda Pichlerová.

Najpočetnejšie zastúpenie majú prstene typu Guiraud 4 (rôzne varianty). Tento typ prsteňa je charakteristický ako heterogénny, s rovnomerne širokou, prevažne úzkou objímkou a kazetkou umiestnenou nad jej úrovňou. Srbská bádatelka I. Popović aktualizovala existenciu tohto typu vo všeobecnosti od konca 2. stor. do 3. stor. po Kr., s niektorými variantmi pretrvávajúcimi až do 4. stor. po Kr. (Popović 1992, s. 64 typ V).

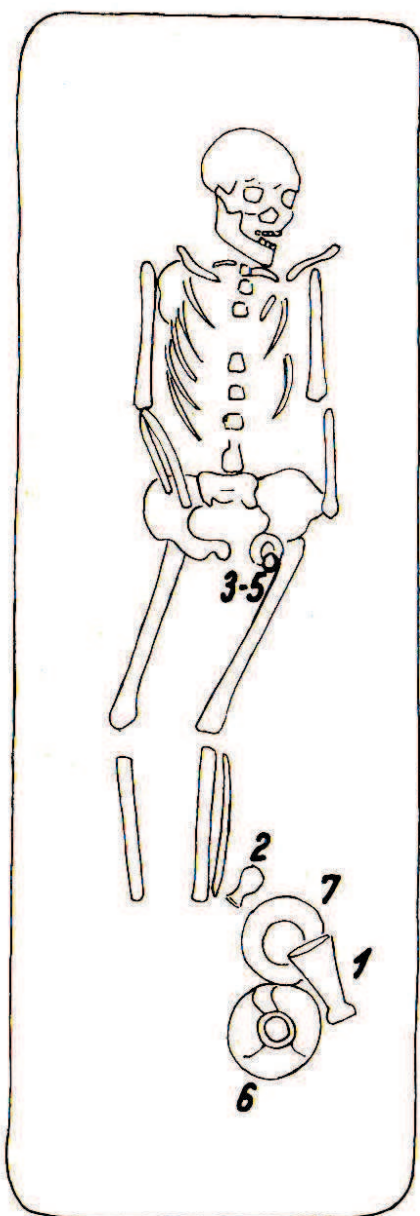
Až štyri exempláre sú priradené k variantu Guiraud 4c. Všetky pochádzajú z výskumov publikovaných Ludmilou Kraskovskou. Prsteň s očkom zo skla (kat. č. 4) opisuje L. Kraskovská pôvodne ako prsteň s „očkom z opálu s vyrytým poprsím ženy“ (obr. 1). Aktuálny stav materiálu nekorešponduje s popisom prsteňa – objímka je síce totožného tvaru, ale uchytenie gemy k objímke je zničené, rovnako ako spomenutý výjav. Zachované očko nesie slabé stopy opalizácie na povrchu a známky zlepenia po priečnom rozlomení. Markantná zmena medzi popisom očka a jeho súčasným stavom môže byť príčinou radikálnejšieho zásahu pri konzervácii, menej pravdepodobne by mohlo ísť o zámenu materiálu (vzhľadom na rozmery a tvar ostatných častí prsteňa). V súčasnosti už nevieme výjav opäť identifikovať, nakoľko povrch gemy je vyčistený. K prsteňu je aktuálne pridaná aj odlomená časť objímky zdobená priečnymi líniami, ktorá sa v pôvodnej kresbe neobjavuje. Vzhľadom na to, že dekorácia líniami sa na pôvodnej objímke neobjavuje, pravdepodobne bola táto odlomená časť dodatočne pridaná pri manipulácii s materiálom a k prsteňu nepatrí.

Veľmi podobný je aj prsteň bez zachovaného očka (kat. č. 5), z ktorého sa nám zachovali zvyšky objímky a v hornej časti aj zvyšky štítku alebo kazetky (variant 4 c/4 g). Kvalitnejšie dochované boli v čase archeologického výskumu prstene s pravdepodobne pevnejšou kazetkou (kat. č. 6 a 7), pričom k aktuálnemu bádaniu bol k dispozícii prvý z uvedených exemplárov. Ten vyniká okrúhrou kazetkou, odstávajúcou vysoko nad úroveň prsta a lemovanou drôťkom s imitáciou perlovca. Osadené očko má vysoký obsah železa a vzhľadom na rozsiahlu koróziu povrchu prípadný výjav nie je možné identifikovať. Analýza jeho materiálu by mohla napovedať, či bolo pôvodne vytvorené zo železa, alebo snáď inej rudy v surovom stave. Prsteň s osadenou gemou modrej farby (kat. č. 7) nie je možné aktuálne bližšie analyzovať. Očko bolo pravdepodobne vytvorené zo skla, resp. sklenej pasty. V súčasnosti je k dispozícii len načrtnutý výjav z publikácie L. Kraskovskej (obr. 2).

Ďalších päť navzájom podobných exemplárov autorka typologicky priradila ako Typ Guiraud 4, variant e (kat. č. 8-12). Charakteristická je pre ne objímka z plechu, ktorá má na hornej časti obrubu alebo skrinku s osadeným očkom, natavenú platničku alebo inú dekoráciu. Všetky pochádzajú z dvoch hrobov publikovaných L. Kraskovskou (hrobu č. 53 dospelaj osoby nezisteného pohlavia – kat. č. 8-10; hrobu dieťaťa č. 102 – kat. č. 11, 12; obr. 3 a obr. 4).

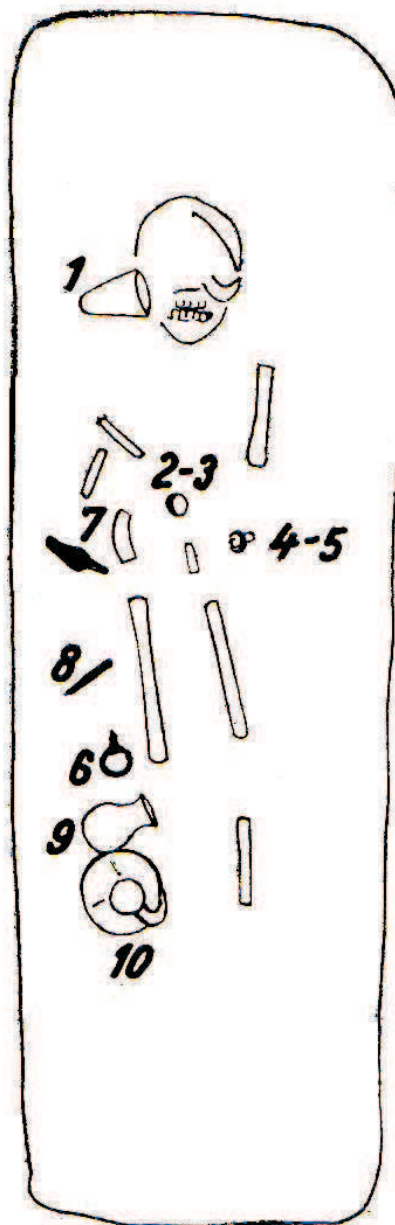
Prsteň Kat. č. 8 je vyrobený zo železa a pôvodnú dekoráciu ani hrúbku objímky nie je možné zrekonštruovať. Zachovala sa len tepaná plôška na jednom konci. Prsteň bol spolu s ďalšími dvoma bronzovými kusmi považovaný za typ prsteňa s tepanými koncami. Analýza materiálu prsteňov kat. č. 9 a kat. č. 10 však objavila zachované zvyšky štítku, resp. kazetky na tepaných plôškach prsteňa. Oba prstene sú na objímke v hornej časti zdobené niekoľkými rytými líniami v tvare písmena V.

Zachovaný exemplár tohto variantu je i prsteň so štvorhrannou plôškou (kat. č. 11) na ktorej má vyryté rímske „X“. Štvorec po obvode lemuje rytá línia a na v hornej časti objímky sú ďalšie dve línie naznačujúce plecica prsteňa. Analógie lemovania štvorhranného štítku líniou bodiek alebo rytou čiarou poznáme napríklad z neskororímskych prsteňov z neďalekého Carnunta (Daňová 2014, Kat. 29 Inv. č. 20511, Humer 2009, Kat. 1498). Motív X sa na plôške podobného prsteňa z Gallie (oblasť Lazer /Hautes-Alpes) objavuje aj u H. Guiraud (Guiraud 1989, 189, Fig. 28). Francúzska bádatelka tu motív „X“ doplnený ešte o malé jamky nad i pod skrížením línii veľmi opatrne označuje ako „christogram (?)“.

Obr. 3. Rusovce, Hrob 53 s 3 prsteňmi kat. č. 8-10. Podľa L. Kraskovskej (Kraskovská 1974, 40 Obr. 35).

Abb. 3. Rusovce, Grab Nr. 53 mit 3 Fingerringen Kat. Nr. 8-10. Nach L. Kraskovská (Kraskovská 1974, 40 Obr. 35).

Obr. 4. Rusovce, Hrob 102 s 2 prsteňmi kat. č. 11-12. Podľa L. Kraskovskej (Kraskovská 1974, 40 Obr. 35).

Abb. 4. Rusovce, Grab Nr. 102 mit 2 Fingerringen Kat. Nr. 11-12. Nach L. Kraskovská (Kraskovská 1974, 40 Obr. 35).

Posledný exemplár variantu Guiraud 4e (kat. č. 12.) pochádza z rovnakého hrobu ako predchádzajúci prsteň. Pri analýze sa podarilo identifikovať okrúhly centrálny štítok, ktorý bol od pliec a ďalších častí objímky oddelený jednoduchým zúžením šírky objímky (obr. 5). Poškodenie povrchu prsteňa neumožňuje detailne identifikovať prípadné výzdobné prvky (ryté línie, punc), ktoré by sa mohli ešte vyskytnúť.

Variant Guiraud 4f bol v skúmanom súbore identifikovaný v dvoch prípadoch (kat. č. 13 a kat. č. 14), ktoré boli publikované L. Kraskovskou. Prsteň so štítkom (kat. č. 13) vysoko odstavajúcim nad úroveň prsta má v hornej časti objímky zdobenie v podobe malých priečných rýh. Štítok prsteňa je okrúhly, s vyrytým vyobrazením vtáčika so zahnutým zobákom, pozerajúcim smerom za seba. Za ním je vetvička, resp. štylizovane zobrazený strom (obr. 6). Analógie vyobrazenia vtáčika v numizmatike (obr. 7) ho identifikujú ako orla pri nohách Jova/Jupitera. Zobrazenie zahnutého zobáku korešponduje s touto interpretáciou aj pre prsteň z *Gerulaty* (za upozornenie ďakujem I. Bazovskému).

Jednoduchá obrúčka s okrúhlym prierezom objímky (kat. č. 14.) je priradená typu Guiraud 8 ako variant 8 a/c. Tento typ prsteňa sa v rímskom prostredí vyskytuje v 2.-4. stor. po Kr. Analógie sú známe z územia Panónie

(doposiaľ nepublikované archeologické výskumy zo Sormás – Hosszudülő, Szombathely) i Slovenska (nepublikovaný nález z Devína – A 4131). Ak je takýto exemplár vyrobený z bronzu, býva v niektorých prípadoch náročné rozlíšiť ho od bronzových krúžkov používaných na iné účely, resp. tieto krúžky mohli byť využívané aj ako prstene. Bez nálezového kontextu v hrobe preto nie je jednoznačné, či bol takýto krúžok používaný ako prsteň. Exemplár z Rusoviec sa nachádzal v kostrovom hrobe LXXXVI (Pichlerová 1981, 81), na prste ľavej ruky 40-50 ročného muža.

Polygonálny prsteň (kat. č. 15) s pätnástimi plôškami je priradený k Guiraud typ 9, variant 9a. Na obvode prsteňa je nápis SILVANVM VIATOREM. Zostávajúce políčka sú vyplnené svastikou a znakom podobným písmenu U. Celý nápis bol najskôr vyrytý a následne na rytej línii puncovaný. Pozoruhodný je posledný znak, kde sa rytá línia líši od puncovanej stopy. Akoby sa človek tvoriaci punc rozhodol doplniť rytú líniu v podobe poloblúka na celú plochu (obr. 8). Prsteň bol nájdený v kostrovom hrobe 25 (Kraskovská 1974, 26), „v západnom kúte (hrobu) pri hlave“ zosnulého.

Posledný prsteň zo skúmaného súboru (kat. č. 16) je vyrobený z tenkého bronzového pliešku. Objímka sa smerom k hornej časti rozširuje. Podľa zakončenia jedného konca, ktorý sa dochoval bol vyrobený s otvorenými koncami. Podobný prsteň, avšak s osadenou almandínovou gemou, je známy z iného výskumu v Rusovciach (Bazovský 2000, 14).

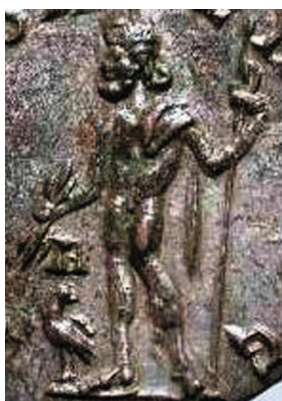
Z prsteňov kat. č. 17 a 18 sa dochovala len objímka. Na povrchu jednej objímky (kat. č. 17) sú na jednom pleci priečne ryhy, povrch ďalšieho exemplára (kat. č. 18) je skorodovaný a prípadná výzdoba nie je viditeľná. Štítok alebo kazetka v hornej časti oboch prsteňov chýba, preto nie je možné s istotou potvrdiť jeho typ ani variant (možno Guiraud 4a alebo 4f).

Obr. 5. Detail štítiku. Prsteň kat. č. 12. (Foto autorka)
Abb. 5. Detail vom Schildchen. Fingerring Kat. Nr. 12. (Foto Autorin)

Obr. 6. Odtlačok štítiku prsteňa kat. č. 13. (Foto autorka)
Abb. 6. Schildchenabdruck des Fingerrings Kat. Nr. 13. (Foto Autorin)

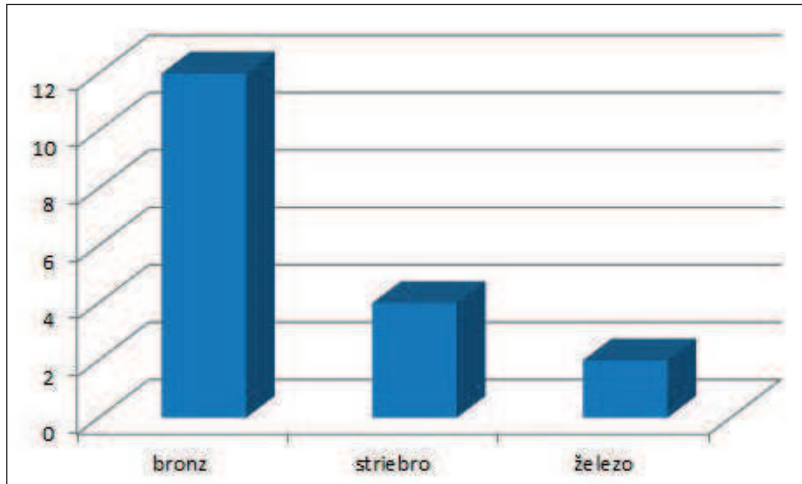
Obr. 7. Revers mince Diokletiana. Stojaci Jupiter z ľavého profilu, drží zväzok bleskov a žezlo, pri nohách má orla. Razba Lyon 287-288 AD (Upravené autorkou)
Abb. 7. Revers der Münze von Diocletianus. Stehender Iupiter vom linken Profil, hält Blitzbündel und Zepter, bei den Füßen Adler. Prägung Lyon 287-288 AD (zurechtgemacht durch die Autorin)

Obr. 8. Detail dekorácie prsteňa kat. č. 15. – Odtlačok. Viditeľná hlavná rytá línia a na nej puncované body. (Foto autorka)
Abb. 8. Detail der Fingerringdekoration Kat. Nr. 15. – Abdruck. Gravierte Hauptlinie mit auf ihr gepunzten Punkten sichtbar. (Foto Autorin)

Prehľad použitých materiálov (graf 2)

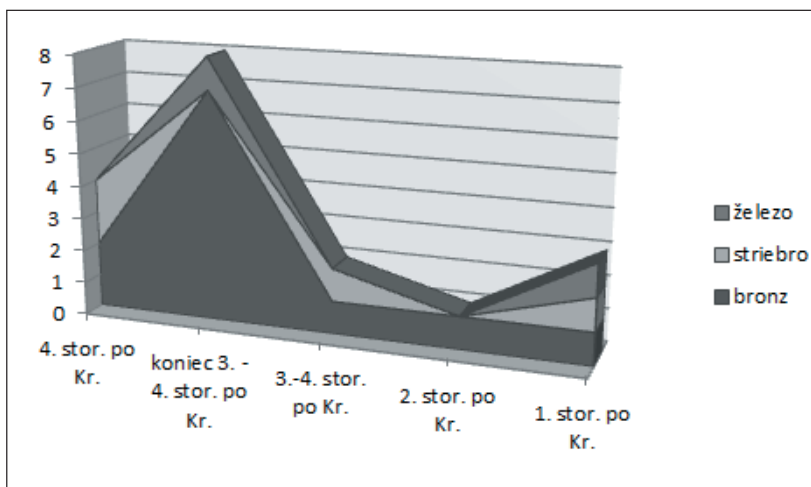
V skúmanom súbore prsteňov publikovaných E. Kraskovskou a M. Pichlerovou prevažuje bronz (12), menej striebro (4) a minimálne železo (2). Kvalita bronzových prsteňov zo 4. stor. po Kr. je pomerne slabá, napriek konzervácii je na povrchu vidieť aj stopy korodujúceho železa, ktoré bolo prímiesou v zmesi medi a cínu. V 1. stor. po Kr. je zastúpený každý druh kovu jedným exemplárom, jediný exemplár datovaný do 2. stor. je z bronzu a v neskoršej dobe rímskej – 3. a 4. stor. po Kr. prevažuje bronz nad ostatnými materiálmi. Počet bronzových prsteňov v hroboch z konca 3. a 4. stor. po Kr. zodpovedá spoločenskému daniu, kedy nosenie prsteňa bolo už bežné aj medzi širšími vrstvami obyvateľstva.

Graf 2. Prehľad materiálov použitých na výrobu prsteňov.
Graf 2. Übersicht der benützten Werkstoffe für die Fingerringherzeugung.

Datovanie podľa nálezových okolností (graf 3)

Na skúmanom súbore sa dochovali i očká prsteňov – jedno sklenené, jedno železné a jedno z bieleho polodrahokamu. Motív pôvodne vyobrazený na sklenenom očku (kat. č. 4) je dnes žiaľ pravdepodobne vďaka konzervácii nezistiteľný. Očko zo železitého materiálu (kat. č. 6) je na povrchu skorodované, prípadný výjav je nečitateľný. Najzaujímavejšou v skúmanom súbore je gema z bieleho polodrahokamu zasadená v striebornom prsteni (kat. č. 1). Farba polodrahokamu mohla byť pôvodne iná a vplyvom ohňa počas žiarového rítu sa zmenila na bielu.

Graf 3. Vzťah medzi datovaním prsteňa a použitým materiálom.
Graf 3. Beziehung zwischen der Datierung und dem verwendeten Werkstoff.

Obr. 9. Prsteň kat. č. 11 – detail štítka s písmenom / číslicou X.
Abb. 9. Fingerring Kat. Nr. 11 – Schildchendetail mit dem Buchstaben / Ziffer X.

1.2. Výzdobné motívy

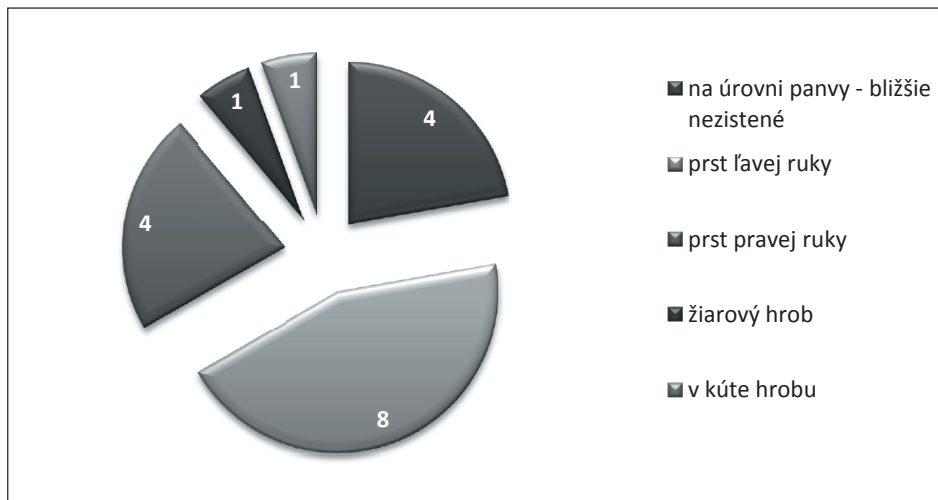
Na viacerých prsteňoch zo 4. stor. po Kr. sa vyskytol motív jednoduchých rytých rýh v hornej časti – na úrovni pliec prsteňa (kat. č. 4, 5, 6, 9, 10, 12 a 17). Niektoré z prsteňov boli dokonca na jednej ruke (kat. č. 9 a 10) alebo na rôznych rukách jedného nositeľa (kat. č. 12 a 17). Tento spôsob zdobenja charakteristický pre neskorú dobu rímsku sa v plnej miere prejavil aj v Gerulate.

Pozoruhodné je zdobenie štítka prsteňa (kat. č. 11) v tvare písmena X. (obr. 9) Ten sa našiel v detskom hrobe 102 (Kraskovská 1974, 62-63), na prste ľavej ruky zosnulého. Spolu s týmto exemplárom malo dieťa na prstoch oboch rúk ešte ďalšie tri prstene. Hrob je datovaný na koniec 3. až 4. stor. po Kr.

Priemer prsteňov v hrobe je veľmi rôznorodý (od 1,4 x 1,5 cm do 1,7 cm), preto je otázne, či všetky prstene dieťaťa skutočne sadli, alebo ich dostalo „na cestu“ od niekoho z pozostalých. Výjav na štítku nie je aktuálne možné jednoznačne interpretovať. H. Guiraud ho opatrne označuje ako „christogram?“, čo by znamenalo, že tento prsteň by bol jednou z najstarších kresťanských pamiatok na Slovensku. Bolo by však vhodné situáciu kriticky zhodnotiť a ponúknuť aj alternatívny interpretácie, nakoľko vo včasnokresťanskej symbolike sa X

(*chi*) spravidla vyskytuje ako spojený symbol s P (*rho*) alebo I (*iota*). Pre inú interpretáciu sa ponúka blízkosť X. légie vo Vindobone od roku 109 až do 5. stor. po Kr., ktorej veteráni mohli sídlieť aj v Gerulate. Z vojenského prostredia sú známe prstene s označením légie (VICTRIX, „LEG VII“, „XIX“, „LEG IX“). Či X na prsteni z Gerulaty znamenalo označenie légie na prsteni vojenského veterána, je zatiaľ len hypotéza a téma si zaslúži hlbšie spracovanie.

Kvalita prsteňov a použitého materiálu (najmä bronz) z neskej doby rímskej bola pomerne nízka, primeraná kvalite hromadnej produkcie. To mohlo mať za následok aj stav v akom sa nám dochovali, resp. nedochovali kazetky a štítky najmä typu Guiraud 4, ktoré mohli podať ešte viac informácií.

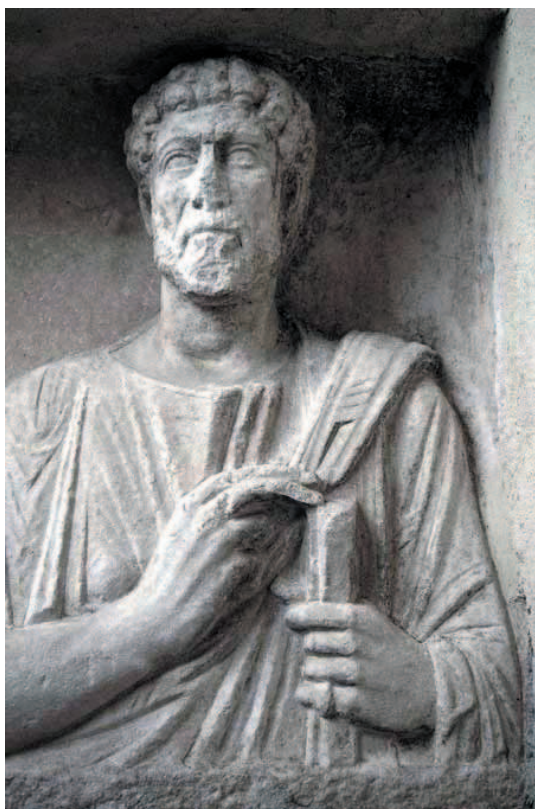

Graf 4. Presné uloženie prsteňa v hrobe – podľa dochovaných nálezových okolností.
Graf 4. Genaue Platzierung des Fingerringes im Grab – nach erhaltenen Fundumständen.

Uloženie prsteňa v hrobe (graf 4)

Systematický archeologický výskum pomohol získať informácie o obyvateľoch Gerulaty. Vďaka nemu vieme, ako sa prstene do hrobu pridávali a vieme ich aj presnejšie datovať.

Prevažuje umiestnenie prsteňa na prste ľavej ruky, pričom až 8 prsteňov bolo v hrobách len 4 zosnulých. Najviac ich mal na ľavej ruke zosnulý z hrobu č. 53 (kat. č. 8-10; Kraskovská 1974, 40-41), celkovo tri kusy. V hrobe bola pochovaná dospelá osoba nezisteného pohlavia, dva z prsteňov boli z bronz, jeden zo železa. Po dva prstene mali na ľavej ruke žena z hrobu č. 41 (kat. č. 7, 16; Kraskovská 1974, 34-35) a dieťa z hrobu č. 102 (kat. č. 11-12; Kraskovská 1974, 62-63). Všetky tieto hroby sú datované na koniec 3. až do 4. stor. po Kr. Jediný starší nález pochádza z hrobu muža z 2. stor. po Kr. (kat. č. 14; Pichlerová 1981, 81).

Obr. 10. Detail rodinného náhrobku s podobizňou muža. V ľavej ruke drží zvitok, na malíčku má prsteň. Neumarkt im Tauchental, Burgenland. Zdroj: www.ubi-erat-lupa.org Nr. 448, detail.
Abb. 10. Detail vom Familiengrabstein mit Bildnis eines Mannes. In linker Hand hält er eine Schreibrolle, am kleinen Finger trägt er einem Fingerring. Neumarkt im Tauchental, Burgenland. Quelle: www.ubi-erat-lupa.org Nr. 448, Detail.

Obr. 11. Detail rodinného náhrobku s podobizňou ženy. V ľavej ruke drží strapec hrozna, na pravej ruke má tri prstene. Neumarkt im Tauchental, Burgenland. Zdroj: www.ubi-erat-lupa.org Nr. 448, detail.
Abb. 11. Detail vom Familiengrabstein mit Bildnis einer Frau. In der linken Hand hält sie die Traube, an der rechten Hand hat sie drei Fingerringe. Neumarkt im Tauchental, Burgenland. Quelle: www.ubi-erat-lupa.org Nr. 448, Detail.

Na prste pravej ruky boli identifikované 4 prstene (u troch zosnulých). Dva z nich z hrobu dieťaťa č. 102 (kat. č. 11-12; *Kraskovská 1974*, 62-63), po jednom z hrobov žien z 1. stor. po Kr. (kat. č. 2) a zo 4. stor. po Kr. (kat. č. 4). Absencia výskytu prsteňa na pravej ruke u muža súhlasí s rímskym úzom, kedy prstene mohli pôvodne nosiť len rímski občania na prste ľavej ruky. Tento zvyk je možné vidieť aj na náhrobných stélach rímskych občanov (obr. 10).

Štyri ďalšie prstene (kat. č. 3, 5, 6, 13) bolo možné podľa výskumnej dokumentácie priradiť k niektorej z rúk (boli nájdené v oblasti dlaní, bez zaznamenaných detailov). Pravdepodobne boli nastoknuté na prstoch. Hroby sú datované od 1. – 4. stor. po Kr. a zosnulí v nich sú identifikovaní ako muži alebo pravdepodobne muži. V súvislosti so skôr spomínaným rímskym zvykom je možné predikovať, že prstene sa s najvyššou pravdepodobnosťou nachádzali na prste ľavej ruky (obr. 11).

V skúmanom súbore sa nachádza ešte prsteň zo žiarového hrobu pravdepodobne ženy (kat. č. 1), kedy pôvodné umiestnenie nebolo možné zrekonštruovať a jeden exemplár z hrobu asi muža (kat. č. 15), kedy bol kultový prsteň (?) s nápisom SILVANVM VIATOREM umiestnený v západnom kúte hrobu, neďaleko hlavy zosnulého. Rozmer prsteňa je priveľký na každodenné nosenie i pre dospelého muža.

Záver

Rímske prstene z publikovaných výskumov zodpovedajú v prevažnej miere analógiám v iných častiach Rímskej ríše, čo potvrdilo porovnanie s typológiou H. Guiraud. Kvalitne spracovaný archeologický materiál umožnil porovnať nielen typológiu a materiál, ale aj spresnil datovanie a najmä poskytol informácie o spôsobe nosenia a pochovávaní s prsteňmi. Zosnulí pochovaní s 2-4 prsteňmi boli v neskoršej dobe rímskej aj vyobrazovaní na náhrobných stélach. Nižšia kvalita materiálu (prímes železa v bronz, sklenené gemy) a konštrukcia týchto prsteňov (tenké objímky a masívnejšie očká) žiaľ ovplyvnili ich aktuálny stav, kedy je povrch niektorých silne skorodovaný a očká sa počas manipulácie alebo výskumu odlomili a stratili. Podrobná analýza umožnila doplniť informácie o niektorých z nich a zistilo sa, že prstene s roztepanými koncami mali v skutočnosti v hornej časti pôvodne štítok alebo kazetku, ktorej kúsky sa nám na ploškách dochovali. Väčšinu z nich jednoznačne nemožno považovať za jednoduché prstene s roztepanými koncami, ako ich označujú staršie publikácie.

Na plôške ďalšieho prsteňa bol identifikovaný vyrytý nápis (číslica/písmeno X), ktorý by mohol poukazovať na prepojenie s vojenskou posádkou *Vindobony* – X. légiou Gemina.

Pozoruhodné bude porovnanie aktuálne nadobudnutých informácií zo starších výskumov s novšími nálezmi získanými z tejto lokality počas posledných rokov. Výpovedná hodnota prsteňa je v súbore archeologického materiálu nezanedbateľná a môže odhaliť nie len vzťahy v rámci komunity a informácie o zosnulom, ale vie v primeranom počte poskytnúť aj informácie o produkcii a prípadných dielňach na výrobu šperkov alebo ich častí.

LITERATÚRA

- Bazovský 2000* – I. Bazovský: Osada Rimianov v Gerulate. Pam. Múz. 3/2000, 14.
- Daňová 2000* – M. Daňová: Römischer Goldschmuck aus Gerulata. In: M. Hardt/O. Heinrich-Tamáská (Hrsg.): Macht des Goldes, Gold der Macht: Herrschafts- und Jenseitsrepräsentation zwischen Antike und Frühmittelalter im mittleren Donauraum; Akten des 23. Internationalen Symposiums der Grundprobleme der Frühgeschichtlichen Entwicklung im Mittleren Donauraum, Tengelic, 16. - 19.11.2011, Weinstadt 2013, 47-54.
- Daňová 2014* – M. Daňová: Spätrömischer Schmuck. In: F. Humer /G. Kremmer /E. Pollhammer/A. Pülz (Hrsg.): A.D. 313 / Von Carnuntum zum Christentum - Exhibition Catalogue - Archäologischen Museum Carnuntinum, Wien 2014, 170-177.
- Guiraud 1989* – H. Guiraud: Bagues et Anneaux á l'Époque Romain en Gaule. in: Gallia, 1989: 173-211.
- Hošek 1977* – R. Hošek: Silvanus Viator aus Gerulata. In: Arh.Vestnik 28, 1977, 425-427.
- Hošek 1984* – R. Hošek: Silvanus Viator." In: Tituli Latini Panoniae Superioris Annis 1967-198 in Slovaca Reperti, 142-145, Praha 1984.
- Humer 2009* – F. Humer (Ed.): Von Kaisern und Bürgern. Antike Kostbarkeiten aus Carnuntum. Ausstellungskatalog. Wien 2009.
- Kolník 1984* – T. Kolník: Rímske a germánske umenie na Slovensku. Tatran 1984.
- Kolník 1988* – T. Kolník: Klenoty dávnej minulosti Slovenska. In: Š. Holčík (ed.): Katalóg expozície. Bratislava – hrad – klenotnica. Martin 1988.
- Kolník 1993* – T. Kolník a kol.: Doba rímska. In: Najstaršie dejiny Bratislavy. Bratislava 1993, 210-275.
- Kraskovská 1974* – L. Kraskovská: Gerulata Rusovce. Rímske pohrebisko I. Bratislava 1974.
- Pichlerová 1981* – M. Pichlerová: Gerulata Rusovce. *Rímske pohrebisko II*. Bratislava 1981.
- Popović 1992* – I. Popović: Rimski nakit u Narodnom muzeju u Beogradu. I. Prstenje. Antiquity 6/I. Beograd 1992.

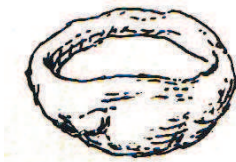

Kat. č. 1

Strieborný prsteň s oválnou objímkou, ktorá má i oválny prierez. Smerom k hornej časti sa objímka rozširuje. Uprostred objímky v hornej časti zasadené oválne očko z bieleho kameňa. Plecia sú nezdobené, jedno plece je poškodené žiarom a stavené do kvapky.

GEMA: Kameň je popraskaný žiarom – z výjavu je možné identifikovať základovú líniu a krídla Amorov/Erótov na oboch stranách.

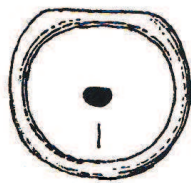
Rozmery	priemer max. 1,4 x 1,7 cm (vonkajší 1,95x2,15 cm); šírka 0,25-0,95 cm; gema 0,8 x 1,0 cm; 4,0 g
Datovanie	2. polovica 1. stor. po Kr.
Publikované	<i>Pichlerová 1981</i> , 158, ŽH 108 (2).
Miesto uloženia	SNM-Archeologické múzeum Bratislava AP 21 297

Kat. č. 2

Železný prsteň s oválnou objímkou, poškodený druhotným žiarom. Bližší opis nezistený. Informácie o prípadnom očku/geme nezistené.

Rozmery	priemer 2,2 x 2,0 cm (Kraskovská); bez udania hmotnosti
Datovanie	Koniec 1. stor. po Kr.
Publikované	<i>Kraskovská 1974</i> , 148, ŽH 97 (8).
Miesto uloženia	SNM-Archeologické múzeum Bratislava AP 21 246 – aktuálne nedostupný

Kat. č. 3

Bronzový prsteň s vodorovným štítkom z bronzovej tyčinky polguľovitého prierezu.

Rozmery	priemer 2,2 cm; bez udania hmotnosti
Datovanie	2. polovica 1. stor. po Kr.
Publikované	<i>Pichlerová 1981</i> , 87-88, ŽH 5 (5).
Miesto uloženia	SNM-Archeologické múzeum Bratislava prsteň bez inventárneho čísla?

Kat. č. 4

Bronzový prsteň s objímkou okrúhleho prierezu, ktorá je dochovaná len čiastočne. Na pleciach sa nachádza dekorácia šikmými zárezmi. Priložené očko zo skla je sekundárne zlepené. Podľa publikácie bolo pôvodné očko z opálu, s bustou ženy.

Rozmery	priemer max. nezistiteľný; šírka 0,2 cm; očko max. 1,1x1,3:0,2 cm; celková hmotnosť 0,7 g
Datovanie	1. polovica 4. stor. po Kr.
Publikované	<i>Kraskovská 1974</i> , 21, KH 14 (3).
Miesto uloženia	SNM-Archeologické múzeum Bratislava AP 12 275

Kat. č. 5

Fragment bronzového prsteňa s objímkou oválneho prierezu, v hornej časti zvyšky štítiku alebo kazetky. Na stranách pri spoji objímky a kazetky/štítiku sú natavené bronzové guľôčky. Horná časť prsteňa sa nedochovala.

Rozmery	priemer max. 2,2 cm (vonkajší 2,6 cm); šírka 0,2 - 0,3 cm; 1,3 g
Datovanie	3.-4. stor. po Kr.
Publikované	<i>Kraskovská 1974</i> , 64, KH 103 (3).
Miesto uloženia	SNM-Archeologické múzeum Bratislava AP 14 343

Kat. č. 6

Strieborný prsteň s objímkou rovnomernej hrúbky a kruhového prierezu, v hornej časti upravená strieborná kazetka so zasadeným očkom. Po obvode okrúhlejšej kazetky natavený drôtik zdobený imitáciou perlovca. Očko je zo železitého materiálu, silne skorodované. Na spoji kazetky a očka sú guľičky na posilnenie spoja.

Rozmery	priemer max. 1,9 cm; šírka 0,25 cm; vložka 0,75 cm; 4,7 g
Datovanie	2. pol. 4. stor. po Kr.
Publikované	<i>Kraskovská 1974</i> , 77, KH 144 (2).
Miesto uloženia	SNM-Archeologické múzeum Bratislava AP 14 548

Kat. č. 7

Strieborný prsteň s jednoduchou obrúčkou a plôškou s osadeným modrým očkom s bustou ženy. Bližšie informácie o gеме nezistené.

Rozmery	Priemer 2,4 cm (Kraskovská); bez udania hmotnosti
Datovanie	Polovica 4. stor. po Kr.
Publikované	<i>Kraskovská 1974</i> , 34-35, KH 41 (8).
Miesto uloženia	SNM-Archeologické múzeum Bratislava AP 12 377 – aktuálne nedostupný

Kat. č. 8

Fragment železného prsteňa. Pôvodne nezistiteľný priemer objímky. V hornej časti vytvorená plôška / štítok so šírkou 0,8 cm.

Rozmery	priemer cca. 1,6 cm (vonkajší 2,0 cm); šírka 0,6 cm - silná korózia; 1,0 g
Datovanie	Koniec 3. až 4. stor. po Kr.
Publikované	<i>Kraskovská 1974</i> , 40-41, KH 53 (5).
Miesto uloženia	SNM-Archeologické múzeum Bratislava AP 14 183

Kat. č. 9

Bronzový prsteň s prierezom objímky v tvare písmena D. Objímka je rovnomerne hrubá, v hornej časti je vytvorená okrúhla plôška o priemere 0,55 cm. Povrch objímky je zdobený šikmými zárezmi, vytvorenými husto vedľa seba.

Rozmery	priemer max. 1,75 (vonkajší 1,9 cm); šírka 0,25 cm; 0,8 g
Datovanie	Koniec 3. až 4. stor. po Kr.
Publikované	<i>Kraskovská 1974</i> , 40-41, KH 53 (3).
Miesto uloženia	SNM-Archeologické múzeum Bratislava AP 14 184

Kat. č. 10

Bronzový prsteň s prierezmom objímky v tvare písmena D. Objímka je rovnomerne hrubá, v hornej časti je vytvorená okrúhla plôška o priemere 0,55 cm. Povrch objímky je zdobený šikmými zárezmi, vytvorenými husto vedľa seba.

Rozmery priemer 1,7x1,9 (vonkajší 1,9 x 2,2 cm); šírka 0,2 cm; 0,7 g

Datovanie Koniec 3. až 4. stor. po Kr.

Publikované *Kraskovská 1974*, 40-41, KH 53 (4).

Miesto SNM-Archeologické múzeum Bratislava
uloženia AP 14 185

Kat. č. 11

Pásikový bronzový prsteň so štvorcovým štítkom (o strane 0,5 cm) v hornej časti. Povrch prsteňa zdobený líniami. Na štítku je písmeno X. Okraje štítku sú lemované obrysou líniou. Plecia prsteňa zdobia dve línie, ktoré končia v dolnej tretine prsteňa.

Rozmery priemer max. 1,4x1,5 cm (vonkajší 1,6 x 1,8 cm); šírka 0,25-0,55 cm; 0,7 g

Datovanie Koniec 3. až 4. stor. po Kr.

Publikované *Kraskovská 1974*, 62-63, KH 102 (4).

Miesto SNM-Archeologické múzeum Bratislava
uloženia AP 14 341

Kat. č. 12

Pásikový bronzový prsteň so zúženou hornou časťou vytvarovanou na okrúhly štítok (priemer 0,45 cm). Na pleciach prsteňa zvyšky zdobenia priečnymi ryhami.

Rozmery priemer max. 1,7 cm (vonkajší 1,9 cm); šírka 0,25-0,5 cm; 0,5 g

Datovanie Koniec 3. až 4. stor. po Kr.

Publikované *Kraskovská 1974*, 62-63, KH 102 (5).

Miesto SNM-Archeologické múzeum Bratislava
uloženia AP 14 342

Kat. č. 13

Bronzový prsteň s objímkou v tvare písmena D, na povrchu zdobený priečnymi ryhami. V hornej časti prsteňa je vytvarovaný odstavajúci okrúhly štítok, vyvýšený až 0,3 cm nad úroveň objímky. Na okrúhlom štítku (priemer 1,2 cm) je vyobrazený vták so zahnutým zobákom, s obrátenou hlavou pozerajúcou dozadu. Za vtáčikom je vetvička, resp. štylizovane zobrazený strom.

Rozmery	priemer cca. 2,0 cm (vonkajší 2,3 cm); šírka 0,2 cm; 3,9 g
Datovanie	posledná štvrtina 4. stor.
Publikované	<i>Kraskovská 1974</i> , 19, KH 12 (2).
Miesto uloženia	SNM-Archeologické múzeum Bratislava AP 12 260

Kat. č. 14

Jednoduchý bronzový krúžok s prierezom v tvare písmena D až okrúhlym priemerom.

Rozmery	priemer max. 1,8 cm (vonkajší 2,3); šírka 0,35 cm; 4,1 g
Datovanie	2. stor. po Kr.
Publikované	<i>Pichlerová 1981</i> , 81, KH LXXXVI (3).
Miesto uloženia	SNM-Archeologické múzeum Bratislava AP 21 071

FUSILVANVMVIATOREM

Kat. č. 15

Pásikový strieborný prsteň s 15 vytepanými plôškami po obvode. Na plôškach vyrytý a následne puncovaný nápis SILVANVM VIATOREM + svastika a znak.

Rozmery	priemer max. 2,8 cm (vonkajší 3,1 cm); šírka 0,8 cm; 6,2 g
Datovanie	Koniec 3. až 4. stor. po Kr.
Publikované	<i>Kraskovská 1974</i> , 26, KH 25 (2), <i>Hošek 1977</i> , 425-427; <i>Hošek 1984</i> , 142-145; <i>Kolník 1988</i> , C.1.17; <i>Kolník 1993</i> , 234.
Miesto uloženia	SNM-Archeologické múzeum Bratislava AP 12 311

Kat. č. 16

Bronzový prsteň s otvorenými koncami a obdĺžnikovým prierezom objímky. Objímka je v hornej časti širšia a smerom k otvoreným koncom sa zužuje. Prsteň je polámaný, chýba časť objímky.

Rozmery priemer max. 1,9 cm (vonkajší 2,1); šírka 0,25-0,45 cm; 0,5 g

Datovanie 2. polovica 4. stor. po Kr.

Publikované *Kraskovská 1974, 34-35, KH 41 (9).*

Miesto uloženia SNM-Archeologické múzeum Bratislava
AP 12 378

Kat. č. 17

Fragment bronzového prsteňa - objímka kruhového prierezu, v hornej časti otvorená. Pôvodná kazetka alebo štítok chýba.

Rozmery priemer max. 1,5 cm (vonkajší 1,7 cm); šírka 0,15 cm; 0,7 g

Datovanie Koniec 3. až 4. stor. po Kr.

Publikované *Kraskovská 1974, 62, KH 102 (2).*

Miesto uloženia SNM-Archeologické múzeum Bratislava
AP 14 339

Kat. č. 18

Fragment bronzového prsteňa - objímka kruhového prierezu, v hornej časti otvorená. Pôvodná kazetka alebo štítok chýba.

Rozmery priemer max. 1,6 cm (vonkajší 1,9 cm); šírka 0,2 cm; 0,7 g

Datovanie Koniec 3. až 4. stor. po Kr.

Publikované *Kraskovská 1974, 62, KH 102 (3).*

Miesto uloženia SNM-Archeologické múzeum Bratislava
AP 14 340

RÖMISCHE FINGERRINGE AUS GERULATA (Funde von den Grabungen von L. Kraskovská und M. Pichlerová im neuen Licht)

MIROSLAVA DAŇOVÁ

Römische Fingerringe von den Grabungen von L. Kraskovská und M. Pichlerová entsprechen vorwiegend den Analogien von anderen Teilen des Römischen Reiches, was der Vergleich mit der Typologie von H. Guiraud bestätigte. Das präzisiert analysierte und publizierte archäologische Material ermöglichte nicht nur die Typologie und dem Werkstoff der Funde zu vergleichen, aber präzisierte auch die Datierung und gewährte vor allem die Informationen über die Tragweise und der Bestattungen mit Fingerringen.

Es kamen Gräber vor, wo der Verschiedene (Kind) sogar mit vier Fingerringen bestattet wurde. Die Fingerringe waren an den Fingern der rechten und zugleich der linken Hand (je 2 Stücke) angesteckt und hatten einem verschiedenen inneren Durchmesser (1,4 – 1,7 cm). Es ist möglich, dass es einige von diesem erst vor dem Begräbnis auf die „letzte Reise“ bekam. Im untersuchten Komplex kamen auch weitere zwei Gräber mit 2 (Frauengrab), bzw. 3 Fingerringen (Erwachsener von nicht bestimmten Geschlecht) vor. Das bestätigen die Abbildungen der Verschiedenen auf den Grabstellen. Eine niedrigere Qualität des Werkstoffs (Eisenbeimengungen in Bronze, Glasgemmen) und die Konstruktion der Fingerringe (dünne Fassungen und massivere Fingerringeinlagen) beeinflussten leider den aktuellen Zustand der Funde, wann die Oberfläche stark korrodiert ist und die Fingerringeinlagen während der Manipulation abgebrochen sind oder verloren gingen.

Eine genaue Analyse ermöglichte die Informationen über einige von diesen zu ergänzen und man stellte fest, dass die Fingerringe mit platten Enden am Oberteil ursprünglich ein Schildchen oder Kassette hatten, deren Bruchstücke an den plattgehämmerten Enden erhalten blieben. Am plattgehämmerten Ende eines weiteren Fingerrings wurde eine Aufschrift eingraviert (Ziffer/Buchstaben X), die auf die Verknüpfung mit der Militärbesatzung von Vindobona – LEG X GEMINA hinweisen könnte. Der Fund eines großen Fingerrings (?) mit der Motivinschrift SILVANUM VIATOREM, einer Swastika und weiterem Merkmal ist stets nicht genügend beantwortet worden. Die detaillierte Analyse der Technik zeigte, dass die Inschrift erst graviert und dann gepunzt wurde. Das letzte Merkzeichen war nicht vollständig graviert und die gepunzten kleinen Löcher sollten ihm erweitern. Die Bedeutung der Szene an diesem platten Ende ist bis heute unklar, gleichermaßen wie wir die Antwort nicht wissen warum der Innendurchmesser des Fingerrings sogar 2,8 cm war.

Für die weitere Forschung wird der Vergleich der aktuell erworbenen Informationen von älteren Grabungen mit neueren Funden der letzten Jahre von dieser Fundstelle bemerkenswert. Der Aussagewert vom Fingerring ist im archäologischen Materialkomplex nicht unbedeutend und kann nicht nur die Beziehungen im Rahmen der Kommunität und der Information über dem Verstorbenen aufdecken, aber kann in entsprechender Weise auch Informationen über die Herstellung und eventuelle Produktionswerkstätten für die Erzeugung der Schmuckstücke und ihrer Bestandteile gewähren.

*Mgr. Miroslava Daňová, PhD.
Katedra klasickej archeológie, Filozofická fakulta
Trnavská univerzita v Trnave,
Hornopotočná 23, 917 01 Trnava
mirka.danova@gmail.com*

Slovenské národné múzeum-Archeologické múzeum
Bratislava 2016
ISBN 978-80-8060-383-0

